

Obowiązki małżonków związane z nabywaniem znaczących pakietów akcji spółek publicznych

Regulacje prawne

Stosownie do art. 87 ust. 1 pkt 5 ustawy o ofercie publicznej, warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych (ustawa), obowiązki określone w rozdziale 4 (związane z nabywaniem znaczących pakietów akcji spółek publicznych) spoczywają również na podmiotach, które łączy pisemne lub ustne porozumienie dotyczące nabywania przez te podmioty akcji spółki publicznej lub zgodnego głosowania na walnym zgromadzeniu dotyczącego istotnych spraw spółki (porozumienie), chociażby tylko jeden z tych podmiotów podjął lub zamierzał podjąć czynności powodujące powstanie tych obowiązków.

Stosownie do art. 87 ust. 1 pkt 6 ustawy, przedmiotowe obowiązki ciążyą również na podmiotach, które zawierają porozumienie, posiadając akcje spółki publicznej w liczbie zapewniającej łącznie osiągnięcie lub przekroczenie danego progu ogólnej liczby głosów określonego w tych przepisach. Obowiązki ciążące na stronach porozumienia mogą być wykonywane przez jedną ze stron porozumienia, wskazaną przez strony porozumienia (por. art. 87 ust. 3 ustawy). Istnienie porozumienia domniemywa się w przypadku podejmowania czynności określonych w tym przepisie przez małżonków, ich wstępnych, zstępnych i rodzeństwo oraz powinowatych w tej samej linii lub stopniu, jak również osoby pozostające w stosunku przysposobienia, opieki i kurateli (por. art. 87 ust. 4 ustawy).

Naruszenie przepisów dotyczących nabywania znaczących pakietów akcji jest zagrożone sankcjami administracyjnymi w postaci kary pieniężnej do wysokości 1 000 000 zł, która może być nałożona odrębnie za każdy z czynów, o których mowa w art. 97 ust. 1 (w zależności od rodzaju obowiązków, które naruszyli akcjonariusze spółki publicznej działając w porozumieniu). Kara może być nałożona odrębnie na każdy z podmiotów wchodzących w skład porozumienia. W decyzji o nałożeniu kary Komisja może wyznaczyć termin ponownego wykonania obowiązku lub dokonania czynności wymaganej przepisami, których naruszenie było podstawą nałożenia kary. W razie bezskutecznego upływu tego terminu Komisja może powtórnie wydać decyzję o nałożeniu kary pieniężnej, z uwzględnieniem opisanych wyżej zasad.

Wyjaśnienie ustawowych konstrukcji

Jakkolwiek ustawa nakłada na strony porozumienia obowiązki związane z nabywaniem znaczących pakietów akcji spółki publicznej w dwóch odrębnych przepisach (w art. 87 ust. 1 pkt 5 i pkt 6) to treść porozumienia jest w obu przypadkach taka sama. Inny jest natomiast moment i skutek zawarcia porozumienia. Art. 87 ust. 1 pkt 5 ustawy dotyczy porozumienia zawieranego przez inwestorów przed wspólnym

przekroczeniem progu, z którym wiąże się obowiązek określony w rozdziale 4 ustawy. W tym przypadku samo zawarcie porozumienia nie wiąże się z powstaniem dla stron porozumienia obowiązków wynikających z ustawy. Art. 87 ust. 6 ustawy dotyczy natomiast sytuacji, w której zawarcie porozumienia jest tym zdarzeniem, które powoduje przekroczenie przez strony porozumienia danego progu liczby głosów, z którym ustawa wiąże określony obowiązek.

Na gruncie redakcji art. 87 ust. 1 pkt 5 ustawy może powstać wątpliwość, czy obowiązki określone w rozdziale 4 ustawy mogą ciążyć na stronie porozumienia, która nie jest akcjonariuszem spółki i dopiero zamierza, wspólnie z innymi stronami porozumienia podjąć czynności określone w porozumieniu. Innymi słowy, czy osoba taka może zostać obciążona skutkami zaniedbań w tym zakresie przez strony porozumienia będące już akcjonariuszami spółki publicznej. Wykładnia gramatyczna interpretowanego przepisu nakazuje przyjąć, że skoro z samym zamiarem podjęcia czynności określonych w treści porozumienia związane są obowiązki określone w rozdziale 4 ustawy, to także skutki prawne zaniechań w tym zakresie mogą obciążać osobę, która nie podjęła odpowiednich czynności w celu ich wykonania.

W przypadku, gdy zostało zawarte pisemne porozumienie, ustalenie jego stron jest zabiegiem prostym i łatwym do udowodnienia. Odnośnie porozumienia ustnego, w przypadku gdy strony zaprzeczają istnieniu porozumienia, ciężar dowodu w tym zakresie spoczywa na KNF, która analizuje, czy zachowania określonych podmiotów wskazują na ich działanie w porozumieniu. W praktyce udowodnienie istnienia ustnego porozumienia jest bardzo trudne, stąd ustawodawca posłużył się konstrukcją domniemania działania w porozumieniu przez osoby, które - biorąc pod uwagę doświadczenie życiowe - wykazują duże prawdopodobieństwo przekazywania sobie informacji i prowadzenia spraw we wspólnym interesie. Są to małżonkowie, ich wstępni, zstępni i rodzeństwo oraz powinowaci w tej samej linii lub stopniu, jak również osoby pozostające w stosunku przysposobienia, opieki i kurateli. Taka konstrukcja prawna zwalnia KNF z obowiązku udowodnienia tym podmiotom działania w porozumieniu. Domniemanie prawne polega bowiem na tym, że przepis prawa nakazuje uznawać w określonych warunkach określonego rodzaju fakty za prawnie ustalone. Domniemanie, o którym mowa w art. 87 ust. 4 pkt 1 ustawy, jest domniemaniem prawnym usuwalnym, dopuszczającym przeciwdowód. Oznacza to, iż organ nadzoru (KNF) jest nim związany, dopóki podmioty, którym ustawa przypisuje działanie w porozumieniu, nie przedstawią dowodów, które wykażą, iż faktycznie nie działały one w ten sposób.

Domniemanie, o którym mowa w art. 87 ust. 4 pkt 1 ustawy, stosuje się w przypadku podejmowania czynności określonych w art. 87 ust. 1 pkt 5 ustawy, czyli w przypadku nabywania przez te podmioty akcji spółki publicznej lub zgodnego głosowania na walnym zgromadzeniu dotyczącego istotnych spraw spółki. Należy zatem domniemywać, że małżonkowie działają w porozumieniu od momentu realizacji przez drugiego małżonka zamiaru nabycia akcji tej samej spółki publicznej, w którą zaangażowany jest jego małżonek. Jeżeli zatem w wyniku nabycia akcji spółki publicznej przez drugiego małżonka przekroczą oni wspólnie progi, z którymi przepisy rozdziału 4 ustawy wiążą określone obowiązki - każdy z nich będzie

zobowiązany do podjęcia działań określonych w tych przepisach. Treść obowiązków wynikających dla małżonków w związku z działaniem w porozumieniu określają przepisy oddziału 1 i 2 rozdziału 4 ustawy. W tym zakresie przepis art. 87 ustawy nie zawiera szczególnej regulacji.

Wpływ ustroju małżeńskiego na wykonywanie obowiązków związanych z nabywaniem znacznych pakietów akcji spółek publicznych

W przypadku małżonków umowne wyłączenie wspólności majątkowej małżeńskiej, nie ma wpływu na zastosowanie w stosunku do nich domniemania wynikającego z przepisu art. 87 ust. 4 pkt 1 ustawy. Zgodnie z regułą *lege non distinguente, nec nostrum est distinguere*, nie ma podstaw prawnych do rozróżniania sytuacji prawnej małżonków w zależności od panującego między nimi ustroju majątkowego, z uwagi na nie dokonanie takiego rozróżnienia przez samego ustawodawcę. Należy zauważyć, że art. 87 ust. 4 pkt 1 ustawy wymienia oprócz małżonków szereg innych osób, tj. wstępnych, zstępnych czy rodzeństwo. Między tymi osobami nie zachodzi nigdy wspólność ustawowa, są one natomiast osobami bliskimi. Małżonkowie oraz wskazane powyżej osoby są wymienione w jednym punkcie (pkt 1), co wyraźnie wskazuje, iż zastosowanie domniemania uzasadniają bliskie stosunki osobiste, a nie więzy o charakterze ekonomicznym.

Z kolei jeżeli małżonkowie są w ustroju wspólności majątkowej, to okoliczność że akcje danej spółki publicznej nabywane są przez jednego z małżonków do majątku wspólnego nie powoduje po stronie małżonka niebędącego akcjonariuszem tej spółki obowiązków z rozdziału 4 ustawy (chyba że małżonek ten jest stroną porozumienia, o którym mowa w art. 87 pkt 5 ustawy). Obowiązki małżonków wynikające z nabywania znacznych pakietów akcji spółki publicznej zostały bowiem „wplecione” przez ustawodawcę w konstrukcję porozumienia. Innymi słowy, źródłem obowiązków ciążących na małżonkach w związku z nabywaniem znacznych pakietów akcji spółki publicznej jest ich działanie w porozumieniu (czy to w związku z zawarciem formalnego porozumienia, czy to w związku z brakiem możliwości obalenia ustawowego domniemania działania w porozumieniu).